

Сучасний стан та перспективи українського перекладу

Дослідження присвячене аналізу сучасного стану перекладацької діяльності в Україні. Зважаючи на складні умови формування та життя нашої нації, переклад для українців був завжди більшим ніж просто засіб ознайомлення з надбанням світового письменства. Починаючи зі старокиївської доби, перекладацька діяльність відіграє важливу роль у культурному житті нашого народу і є пізнавальним, виховним засобом та засобом збагачення нашої мови.

Мета роботи полягає у дослідженні проблем та перспектив української перекладацької діяльності на теперішньому етапі. Актуальність нашого дослідження зумовлена самим вибором теми роботи. В ній проаналізовані найактуальніші та найгостріші проблеми перекладацької діяльності в Україні на сьогоднішній день, запропоновані можливі методи їх вирішення та окреслені перспективи подальшого розвитку перекладацтва.

Проблемами сучасного стану українського перекладу займаються такі науковці, як О.І. Чередниченко [1], Р.П. Зорівчак [2], Г. Наконечна [3], Д. Дроздовський [4] та ін. Також у Львові від 2000 року працює міжнародна школа перекладачів та інтерпретаторів текстів «Перекладацька майстерня». В цій школі досліджують актуальні проблеми перекладу. В Україні діє «Лабораторія наукового перекладу» при Києво-Могилянській академії. Головним предметом її зацікавлень є в основному переклад українською світової гуманістики.

В нашій країні регулярно проводяться конференції та дискусії з приводу проблем сучасного перекладу. Деякі Інтернет-видання часто проводять конкурси прозових та поетичних перекладів між молодими перекладачами.

Однією з найгостріших проблем сучасної перекладацької діяльності є якість перекладу, яка є іноді досить низькою. Нами проаналізовано книги серії «Сутінкова сага» американської письменниці Стефені Маєр в оригіналі та в українському перекладі, здійсненому О. Федорченко та У. Григораш. У результаті проведеного дослідження було з'ясовано, що загалом якість перекладу є задовільною. Однак було помічено декілька достатньо грубих помилок. Наведемо кілька прикладів:

His face did look disappointed [5: 285]. – На його обличчі не було розчарування [6: 380].

Carlisle was not the only one who stayed calm [7: 17] – Карлайл був єдиний, хто поведився стримано [8: 25].

Отже, як бачимо, перекладачі повністю спотворили зміст оригіналу. В першому випадку перекладач вжив заперечну форму замість стверджувальної. У другому прикладі перекладач зробив протилежну помилку.

Було також знайдено два випадки дослівного перекладу, через що український текст не звучав природно:

It didn't matter that my body was rigid as a plank, my hands balled into fists, my breathing erratic [5: 285]. – Немає значення, що тіло тверде як дошка, руки стиснулися в кулаки, дихання уривчасте [6: 380].

На нашу думку, краще було б сказати *тверде як камінь*, оскільки в українській мові, якщо ми кажемо, що щось тверде, то скоріше порівнюємо його з каменем, а не з дошкою.

Edward's face was whiter than bone [7: 17]. – Обличчя Едварда було білішим за кість [8: 25].

В українській мові ми кажемо *білий як сніг* або *білий як крейда*, але не *кість*. Тому, вираз *біліше за кість* не звучить природно для україномовного читача.

Існує ще одна проблема сучасності – низький статус та престиж перекладацької праці. За словами Петра Тарашука, «Перекладацька праця не престижна і за самою своєю суттю, бо це процес вторинної творчості, або відтворення, і внаслідок ставлення до неї, скажімо, в бібліографічних посиланнях ніколи не згадують прізвищ перекладачів, у статтях і рецензіях на перекладні видання ім'я перекладача найчастіше відсутнє. Але ж за нормального стану державної політики у сфері культури нам були б потрібні сотні перекладачів, причому лєвова частка працювала б аж ніяк не в галузі художнього перекладу, де можливо здобути певне визнання, і тому прізвище перекладача в бібліографічній згадці про перекладний твір – це і престиж професії, і показник рівня культури в країні» [9].

Однією з найгостріших проблем сучасної перекладацької діяльності вважається фінансова, причому вона стосується як перекладачів, так і видавців. Так, перекладач Євгенія Кононенко ділиться своїм досвідом: «Можна перекласти величезну книгу – і заробити на два місяці проживання, а перекладати п'ять місяців (це якщо ніхто не заважає). А якщо мати родину, то це затягнеться на сім-вісім місяців роботи, а заробиш на два. Тому батьків родини нині серед перекладачів дуже мало» [9].

Видавці також наголошують на тому, що багато проблем виникають через брак фінансування їхньої справи. Деякі видавництва існують за кошти іноземних спонсорів, і допомога держави майже повністю відсутня.

Зрештою, і гонорар перекладача залежить не тільки від обсягу, але й від накладу книжки. А оскільки на сьогоднішній день книжки видаються невеликими тиражами, то, відповідно, й зарплата перекладача є невисокою.

Наступною проблемою є відсутність критики перекладу. Але й тут все впирається у гроші, оскільки критика є досить кропіткою роботою, в якій треба порівнювати текст оригіналу з текстом перекладу, після чого дати рецензію на переклад. А за цю працю, знову ж таки, платять дуже мало.

Дмитро Дроздовський у своїй статті «Переклад у XXI столітті: місія нездійсненна?» назвав ще декілька проблем у царині української перекладацької справи: брак системного підходу в організації перекладацької роботи, брак державної підтримки українського перекладу та не представленість української літератури мовами світу [4].

На сьогоднішній день перекладацька робота в Україні має асистемний характер. Немає центру, який би розробляв план видань, що мають бути представлені на українському книжковому ринку. Також не існує державної програми перекладу суспільно значущих видань, як і не існує переліку тих українських праць, що обов'язково мають бути представлені на світовому ринку.

Роксолана Зорівчак вважає, що ідеально було б утворити в Інституті літератури Національної академії наук України відділ, що досліджував би історію українського художнього перекладу та історію перекладів української літератури світовими мовами. Хоча, за її словами, «у наших умовах не можемо й мріяти про це» [2: 243].

Для вирішення проблем або принаймні покращення стану української перекладацької діяльності Дмитро Дроздовський в своїй статті дійшов висновку, що необхідно вжити таких заходів: сформувати при Міністерстві культури і туризму або при Міністерстві освіти і науки Національну раду з питань перекладацької діяльності; започаткувати Український національний фонд для підтримки перекладів українських авторів у світі; розробити інфраструктуру для стажування перекладачів із різних країн світу в Україні і виконання водночас перекладацької роботи; визначити механізми державної підтримки з боку Міністерства культури і туризму України для оплати авторського права творів, що потребують залучення до української культури і науки; збільшити підтримку посольствам і консульствам України за кордоном для поширення культурницької діяльності, утвердження кафедр україністики в університетах світу; сформувати відділ дослідження перекладацької роботи при Інституті літератури чи в Міністерстві культури для щорічного формування бібліографічних видань, у яких мають бути зафіксовані всі переклади, здійснені в Україні протягом року для відстеження динаміки перекладацької роботи і моніторингу міжкультурної співпраці [4].

Отже, на сьогоднішній день в галузі перекладацької діяльності існує досить багато проблем. Для їх вирішення необхідно консолідуватися, створити перелік тієї літератури, яка залишена без уваги, тобто досі не перекладена. Також необхідно зосередити сили в одному великому видавництві, яке б випускало перекладну літературу. На нашу думку, виконання всіх вищезгаданих кроків хоч і не вирішить абсолютно всіх проблем, але принесе чималі плоди вже в найближчому майбутньому.

Література

1. Чередниченко О.І. Про мову і переклад. – К.: Либідь, 2007. – 248 с.
2. Зорівчак Р. Боліти болем слова нашого. – Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2005. – 296 с.
3. Наконечна Г. Перекладати сильно, стильно і непомильно // Записки «Перекладацької майстерні 2000 – 2001» / Упор. М. Прокопович. – Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2002. – Т. 3. – С. 346-352.
4. Дроздовський Д. Переклад у XXI столітті: місія нездійсненна? [Електронний ресурс] / www.litakcent.com.
5. Meyer Stephenie. Twilight. [Електронний ресурс] / www.brothersoft.com/downloads/twilight-book.html.
6. Маєр Стефені. Сутінки: Роман / Пер. з англ. – К.: КМ Publishing, 2009. – 384 с.
7. Meyer Stephenie. New Moon [Електронний ресурс] / www.brothersoft.com/downloads/twilight-book.html.
8. Маєр Стефені. Молодий місяць: Роман / Пер. з англ. – К.: КМ Publishing, 2009. – 416 с.
9. Круглий стіл на тему «Український переклад сьогодні: стихія проти системи?» [Електронний ресурс] / www.litakcent.com/.